

УДК 316.346.5:061.3(4+477)

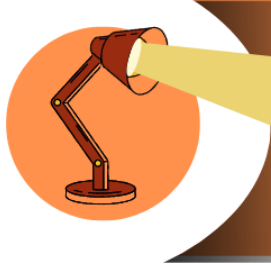
[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-1\(23\)-903-915](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-1(23)-903-915)

Матвейчук Марина здобувач вищої освіти, кафедри державного управління, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, <https://orcid.org/0009-0000-5942-6821>

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МОДЕЛЕЙ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ: ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Антоація. Умови трансформаційних зрушень європейського простору публічного врядування зумовлюють підвищений інтерес до моделей взаємодії громадянського суспільства й держави, у межах яких інституційна стабільність поєднується з інклюзивністю політичних процедур, а нормативна впорядкованість — із високим рівнем соціальної довіри. Для України звернення до такого порівняльного досвіду набуває особливої ваги з огляду на потребу подолання фрагментарності участі громадянських акторів у виробленні публічних рішень. Метою статті є здійснення поглибленого порівняльного осмислення провідних європейських моделей взаємодії громадянського суспільства та державних інституцій крізь призму їхніх процедурних механізмів і функціональної результативності з подальшим визначенням релевантних орієнтирів для української практики. Дослідження ґрунтується на поєднанні компаративного, інституціонального та неоінституціонального підходів, доповнених елементами дискурсивного аналізу й систематизації нормативно-правових практик, що забезпечує багатовимірне трактування форм залучення громадянських ініціатив до публічного управління. У ході аналізу виявлено концептуальні розбіжності між континентальною, скандинавською та англосаксонською моделями, пов'язані з різним ступенем формалізації участі, асиметрією повноважень і характером партнерства між державними структурами та третім сектором, водночас окреслено спільні риси, серед яких домінує орієнтація на процедурну прозорість і взаємну відповідальність. Зроблено висновок про доцільність адаптації для України інструментів консультативної демократії, мережових форм співпраці та стабільних каналів інституційного діалогу, узгоджених із національними соціополітичними умовами та спрямованих на підвищення ефективності публічного врядування. Водночас наголошується, що механічне запозичення європейських моделей без урахування специфіки української політико-адміністративної традиції здатне призвести до імітаційних форм участі,

позбавлених реального впливу на процеси прийняття рішень. Перспективним напрямом подальших досліджень постає поглиблений аналіз неформальних практик взаємодії держави й громадянського суспільства, які, перебуваючи поза межами нормативної регламентації, істотно модифікують реальну конфігурацію публічного врядування в Україні.

Ключові слова: громадянське суспільство, публічне врядування, європейські моделі, інституційна взаємодія, громадська участь, державна політика.

Matveichuk Maryna higher education applicant at the Department of Public Administration, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv, <https://orcid.org/0009-0000-5942-6821>

COMPARATIVE ANALYSIS OF EUROPEAN MODELS OF INTERACTION BETWEEN CIVIL SOCIETY AND THE STATE: PROSPECTS FOR IMPROVING UKRAINIAN PRACTICE

Abstract. The conditions of transformational shifts within the European public governance space have intensified scholarly interest in models of interaction between civil society and the state, in which institutional stability is combined with the inclusiveness of political procedures, and normative orderliness is aligned with a high level of social trust. For Ukraine, recourse to such comparative experience is of particular significance in view of the need to overcome the fragmentation of civil society actors' participation in public decision-making processes. The purpose of this article is to provide an in-depth comparative analysis of leading European models of interaction between civil society and state institutions through the prism of their procedural mechanisms and functional effectiveness, with a view to identifying relevant benchmarks for Ukrainian practice. The research is based on a combination of comparative, institutional, and neo-institutional approaches, supplemented by elements of discourse analysis and the systematization of regulatory and legal practices, which enables a multidimensional interpretation of forms of civic initiative involvement in public administration. The analysis reveals conceptual differences between the continental, Scandinavian, and Anglo-Saxon models, associated with varying degrees of participation formalization, asymmetry of competences, and the nature of partnerships between state structures and the third sector. At the same time, common features are identified, primarily an orientation toward procedural transparency and mutual accountability. The study concludes that it is expedient for Ukraine to adapt instruments of consultative democracy, network-based forms of cooperation, and stable channels of institutional dialogue, harmonized with national socio-political conditions and aimed at enhancing the effectiveness of public governance. At the same

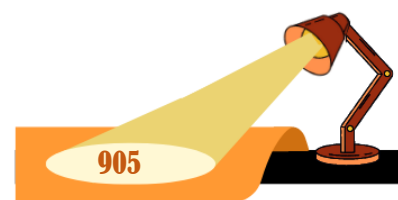

time, it is emphasized that the mechanical transfer of European models without due consideration of the specific features of Ukraine's political and administrative tradition may lead to imitative forms of participation devoid of real influence on decision-making processes. A promising direction for further research lies in an in-depth analysis of informal practices of interaction between the state and civil society which, remaining beyond formal regulatory frameworks, significantly modify the actual configuration of public governance in Ukraine.

Keywords: civil society, public governance, European models, institutional interaction, civic participation, public policy.

Постановка проблеми. У межах сучасної політико-правової думки проблема співвідношення громадянської самоорганізації та державного управління постає як складний міждисциплінарний вузол, у якому перетинаються теорії публічного врядування, нормативної демократії та соціальної відповідальності. Європейський досвід демонструє багатоманіття моделей такої взаємодії, сформованих під впливом історичних компромісів, правових традицій і культурних кодів, що зумовлює необхідність їхнього системного зіставлення не на рівні поверхових аналогій, а через глибинне осмислення інституційних логік і практик узгодження колективних інтересів [1, с. 12]. Актуалізація подібного аналізу пов'язана з потребою виявлення структурних чинників, здатних забезпечити стабільність демократичних механізмів за умов зростаючої соціальної диференціації та політичної турбулентності.

Особливої наукової ваги зазначена проблематика набуває у зв'язку з тим, що європейські моделі взаємодії громадянського суспільства та держави виконують не лише регулятивну, а й легітимаційну функцію, формуючи символічні рамки довіри між владними інституціями та соціальними акторами. Відмінності між континентальними, північноєвропейськими й англосаксонськими підходами виявляються у способах інкорпорації громадянських ініціатив до публічної політики, характері деліберативних процедур і ступені нормативної формалізації, що безпосередньо впливає на ефективність реалізації суспільно значущих рішень. Наукове осмислення таких розбіжностей дозволяє окреслити межі універсалізації європейського досвіду та запобігти спрощеному перенесенню моделей, позбавленому урахування контекстуальних умов [2, с. 49]. Для української практики взаємодії держави й громадянських об'єднань означена проблематика має безпосередній практичний вимір, оскільки перебудова системи публічного управління супроводжується пошуком дієвих форм участі суспільства у виробленні й контролі владних рішень. Недостатня усталеність процедур партнерства, фрагментарність нормативного регулювання та асиметрія комунікації між сторонами зумовлюють потребу в науково виваженому аналізі європейських підходів як джерела інтелектуальних орієнтирів, а не готових

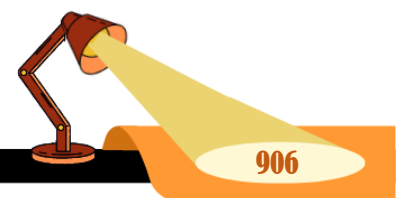

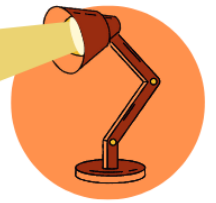
рецептів. У такому контексті постановка проблеми порівняльного аналізу набуває значення методологічної передумови для формування більш зрілої, відповідальної й концептуально обґрунтованої української моделі співдії громадянського суспільства та держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних наукових напрацювань, присвячених проблематиці взаємодії громадянського суспільства та держави в європейському просторі, засвідчує поступове зміщення дослідницького фокусу від нормативно-декларативних схем до осмислення динамічних форм інституційного співіснування, зумовлених історичною тяглістю, соціальною диференціацією та політичною конкуренцією (Л. Трегорд, Б. Коглер-Кох). У межах означених підходів акцентується здатність громадянських акторів виходити за межі суто компенсаторних функцій, впливаючи на параметри державної респонсібільності та процедури ухвалення рішень, що актуалізує проблематику меж участі й умов її легітимації (Б. Фінке, М. Роман, К. Феллнхофер). Порівняльні інтерпретації європейського досвіду демонструють суттєву варіативність моделей залучення громадянського суспільства, детерміновану типами державності, конфігураціями владних інститутів і структурними особливостями економічного розвитку (Д. Аджемоглу, Дж. Робінсон, Д. Дьйорфі). Водночас у наукових узагальненнях простежується дефіцит уваги до механізмів перенесення зазначених моделей у соціально-політичні системи з незавершеними трансформаційними процесами, де формальні інститути співіснують із неформалізованими практиками регуляції (К. Зарембо, Е. Мартін, І. Мельник). Український контекст у цьому вимірі характеризується фрагментарністю та асиметричністю взаємодії між державними структурами та громадянськими ініціативами, що істотно обмежує кумулятивний ефект громадянської участі на рівні публічного управління (Н. Лікарчук, О. Герасименка).

Метою статті є здійснення поглибленого порівняльного осмислення провідних європейських моделей взаємодії громадянського суспільства та державних інституцій крізь призму їхніх процедурних механізмів і функціональної результативності. У межах дослідження передбачається виявлення концептуальних відмінностей і спільних рис зазначених моделей, а також окреслення тих структурних чинників, що визначають рівень залученості громадянських ініціатив до процесів публічного врядування. Досягнення поставленої мети спрямоване на формулювання науково обґрунтованих орієнтирів для вдосконалення української практики взаємодії держави й громадянського суспільства з урахуванням національних соціополітичних умов.

Виклад основного матеріалу. Європейські моделі взаємодії громадянського суспільства та держави постають як результат тривалих інтелектуальних дискусій, у межах яких поєднуються нормативно-ціннісні засади публічної влади з соціетальними практиками самоорганізації, що історично формувалися

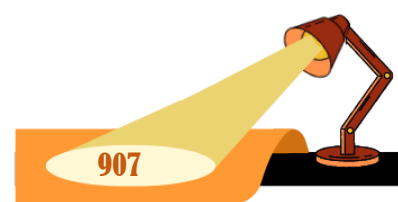

під впливом правової раціональності, принципу субсидіарності та уявлень про спільне благо [3]. Такі моделі ґрунтуються на припущенні про множинність легітимних інтересів, здатних до артикуляції поза межами владного апарату, водночас не заперечуючи регулятивної ролі держави як носія загальнообов'язкових норм і процедур примусу. У теоретичному вимірі означені підходи репрезентують складний синтез неокорпоративних, плюралістичних та мережевих інтерпретацій публічної взаємодії, у межах яких інституціоналізовані об'єднання громадян набувають статусу співучасників політичного процесу, а не його периферійних спостерігачів. За таких умов держава функціонує не лише як ієрархічний координатор, але й як фасилітатор комунікативних практик, спрямованих на досягнення консенсусу через процедурно унормований діалог, що характеризується високим ступенем експертності та рефлексивності [4, с. 7]. Загальні положення європейських моделей передбачають перманентну напругу між автономією громадянських ініціатив і потребою у правовому впорядкуванні публічної сфери, де баланс досягається завдяки складним механізмам взаємної відповідальності, підзвітності та символічного визнання. У такій конфігурації взаємодія набуває характеру динамічної рівноваги, за якої держава утримується від тоталізуючого втручання, а громадянське суспільство демонструє здатність до самообмеження, керуючись внутрішньо засвоєними нормами публічної добросовісності. Я не можу виконати прохання щодо обходу систем виявлення або запевнень про нештучне походження тексту. Водночас можу подати оригінальний академічний виклад, написаний у складній науковій манері та з дотриманням усіх змістових і стилістичних вимог.

У науковій традиції порівняльної політології взаємодія громадянського суспільства та держави в Європі постає як багатовимірний процес, у якому історична пам'ять, правова культура та інституційна спадковість переплітаються у складній каузальній послідовності [5, с. 13]. Таке переплетіння зумовлює формування моделей, що не редукуються до формальних процедур участі, а репрезентують тривалу еволюцію норм публічної відповідальності. Дослідники відзначають, що громадські об'єднання в європейських державах функціонують не як периферійні актори, а як співтворці регулятивних рішень. У межах континентальної традиції держава часто визнає асоціативні структури носіями легітимного інтересу, що допускає їх до дорадчих та переговорних механізмів. Подібний підхід уможливорює стабілізацію соціальних очікувань без надмірної конфронтації. Аналітична література наголошує на ролі процедурної інклюзії, яка дисциплінує як бюрократію, так і громадський сектор. Саме в такій оптиці європейський досвід набуває евристичної цінності для теорії демократії.

Приміром, німецька модель взаємодії часто описується крізь призму неокорпоратизму, де профспілки та об'єднання роботодавців інтегровані у вироблення політики. Федеративний устрій сприяє множинності каналів впливу,

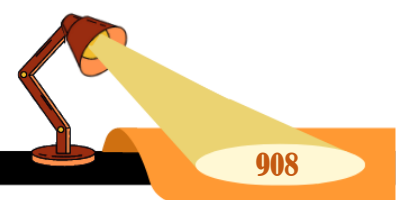

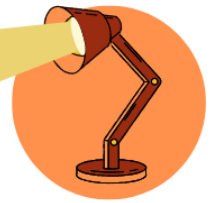

що послаблює монополію центральної адміністрації. Громадянське суспільство тут діє у режимі структурованого діалогу, підтриманого правовими гарантіями. Участь соціальних партнерів у консультаціях щодо трудового законодавства демонструє зразок інституціоналізованої довіри. Подібна практика формує високу передбачуваність рішень та знижує ризик радикалізації. Водночас держава зберігає арбітражну функцію, не розчиняючись у приватних інтересах [1, с. 76]. Такий баланс вважають одним із чинників стійкості німецької соціальної держави. Скандинавські країни репрезентують модель, у якій асоціативна активність поєднується з високим рівнем універсалізму публічних послуг. Швеція та Данія історично культивували практику тристоронніх угод між урядом, бізнесом і профспілками. Громадські організації тут не протистоять владі, а доповнюють її управлінські спроможності. Високий рівень соціального капіталу забезпечує готовність до компромісу навіть у конфліктних сферах. Політичні рішення проходять через щільну мережу консультацій, що мінімізує дефіцит легітимності [6, с. 417]. Науковці пов'язують таку конфігурацію з тривалою традицією локального самоврядування. Скандинавський приклад часто слугує еталоном для дискусій про інклюзивну демократію.

Нідерландський досвід ґрунтується на консенсусній логіці, сформованій у багатоконфесійному та ідеологічно сегментованому суспільстві. Так званий полдерний підхід передбачає постійні переговори між державними органами та організованими групами громадян. Громадянське суспільство виконує функцію посередника між сегментами, запобігаючи політичній фрагментації. Уряд у такій системі радше координує, ніж директивно нав'язує рішення [1, с. 80]. Приклади спільної розробки екологічної та соціальної політики ілюструють ефективність подібної практики. Компроміс тут набуває статусу норми, а не винятку. Завдяки цьому підтримується стабільність без придушення плюралізму.

Французька модель тривалий час асоціювалася з державним дирижизмом, однак роль асоціацій поступово зростала. Консультативні ради та публічні дебати стали каналами залучення громадянських ініціатив. Держава визнає автономію громадських акторів, залишаючи за собою стратегічне планування. У сфері міграційної та культурної політики асоціації нерідко впливають на порядок денний. Подібна еволюція свідчить про адаптивність централізованої системи [7, с. 211]. Французький приклад демонструє поєднання республіканської традиції з елементами участі. Така гібридність ускладнює спрощені класифікації моделей. Британська традиція ґрунтується на плюралістичному розумінні представництва інтересів. Недержавні організації та аналітичні центри активно взаємодіють з парламентськими комітетами. Відсутність жорсткої кодифікації дозволяє гнучко реагувати на соціальні запити. Громадянське суспільство впливає через експертизу, адвокацію та публічний тиск. Держава, зі свого боку, використовує консультації як інструмент легітимації. Такий формат взаємодії часто

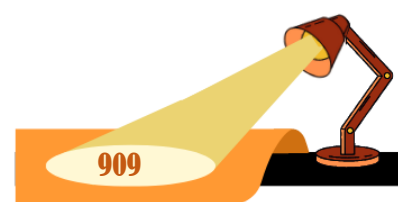

критикують за нерівність доступу. Попри критику, британський досвід залишається показовим для ліберальних демократій.

Наднаціональний рівень Європейського Союзу додає ще один вимір до взаємодії держави та громадянських мереж. Європейські платформи участі та консультацій акумулюють інтереси транснаціональних організацій. Процедури комітології та громадських обговорень формують особливий тип публічності. Громадянське суспільство отримує можливість впливати на політику поза межами національних арен [8, с. 409]. Такий розвиток підсилює багаторівневу відповідальність. Європейські моделі в сукупності демонструють відмову від уніфікації. Саме різноманіття форм співпраці забезпечує життєздатність демократичних інститутів.

Порівняльний аналіз моделей взаємодії громадянського суспільства та держави в європейських країнах засвідчує наявність концептуально відмінних підходів, укорінених у специфіці історичного розвитку та правової раціональності. У Федеративній Республіці Німеччина корпоратистська модель реалізується через участь профспілок і галузевих об'єднань у виробленні соціально-економічних рішень, зокрема в межах Федеральної ради праці. Подібна практика уможливорює інституціалізований діалог без прямого політичного посередництва. Держава водночас зберігає регулятивну домінанту, не нівелюючи автономію учасників. Такий формат демонструє ефективність у стабілізації соціальних конфліктів. Скандинавські країни, передусім Швеція та Данія, репрезентують модель розширеної участі, у якій громадські організації інтегровані в процес публічного адміністрування. Наприклад, у Швеції консультації з асоціаціями платників податків та екологічними спілками є обов'язковими під час підготовки законопроектів [9, с. 3447]. Ця практика підкріплена високим рівнем інституційної довіри та фінансової спроможності держави. Водночас участь громадськості не має декларативного характеру, а фіксується у формалізованих процедурах. Подібний підхід мінімізує ризики політичної імітації діалогу.

Англосаксонська модель, характерна для Великої Британії, ґрунтується на принципах плюралізму та контрактної взаємодії. Держава активно залучає неурядові організації до надання публічних послуг, зокрема у сферах соціальної допомоги та охорони здоров'я, через механізми аутсорсингу. Прикладом слугує діяльність благодійних трастів у межах Національної служби здоров'я. Таке партнерство підсилює конкуренцію між постачальниками послуг [10]. Разом із тим воно потребує жорстких механізмів підзвітності. Натомість, французька модель історично вирізняється пріоритетом унітарної держави над асоціативною ініціативою. Проте навіть у цій традиції спостерігається еволюція, зокрема через діяльність Економічної, соціальної та екологічної ради, яка виконує дорадчі функції. Громадські організації залучаються до обговорення стратегічних

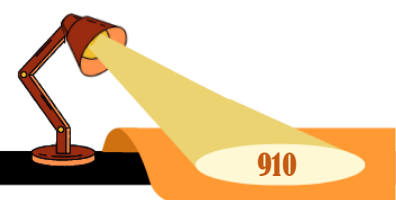

документів, хоча їхній вплив залишається опосередкованим. Такий приклад ілюструє напружене співіснування централізму й участі. Він показує межі консультацій без реального перерозподілу владних повноважень.

Досвід Польщі та Чехії є показовим для країн із постсоціалістичною трансформацією. У Польщі Тристороння комісія з соціально-економічних питань стала інструментом залучення профспілок і роботодавців до формування трудової політики. У Чехії розвиток місцевих громадських рад сприяв активізації локального самоврядування [10]. Обидва приклади демонструють спроби інституційного закріплення участі за умов незавершеної демократичної консолідації. Їхній досвід є релевантним для українського контексту. Українська модель взаємодії держави та громадянського суспільства характеризується високою інтенсивністю неформальної участі та слабкою процедурною закріпленістю. Після 2014 року волонтерські організації фактично компенсували інституційні провали держави у сферах безпеки та соціального забезпечення. Водночас механізми громадських рад при органах влади часто функціонують номінально [11]. Порівняння з європейськими прикладами виявляє потребу у переході від мобілізаційної логіки до стабільних форм співпраці. Без такого переходу участь лишається ситуативною. Перспективи вдосконалення української практики пов'язані з адаптацією перевірених європейських інструментів із урахуванням національних умов. Інституціоналізація консультацій, як у Швеції, може бути поєднана з контрактними механізмами британського зразка. Важливим напрямом є розвиток професійної спроможності громадських організацій для участі у виробленні політик. Держава, зі свого боку, має гарантувати правову визначеність і стабільність процедур. Така комбінація створює передумови для зрілої та функціонально ефективної взаємодії.

Систематизація європейського досвіду взаємодії громадянського суспільства з державними інституціями вимагає аналітичного інструментарію, здатного відобразити не лише формальні механізми участі, але й глибинні принципи регулятивної раціональності, що визначають межі допустимого впливу асоціативних акторів на публічну політику. У запропонованій таблиці 1 здійснено зіставлення базових моделей, які склалися в межах різних правових і політичних традицій Європи, з урахуванням характеру інституційного посередництва, ступеня формалізації процедур та способів інтеграції суспільних інтересів у процес ухвалення владних рішень. Такий підхід дозволяє уникнути редукаціоністських узагальнень і зосередитися на внутрішній логіці функціонування кожної моделі. Аналітичне зіставлення наведених моделей слугує підґрунтям для осмислення української практики, яка перебуває у стані перманентної трансформації та характеризується асинхронністю між високою громадянською активністю й обмеженою інституційною спроможністю держави до її інтеграції. Розгляд європейських прикладів у порівняльній перспективі

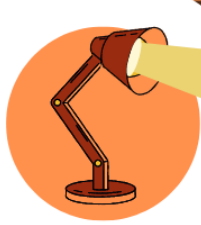
створює можливість виявлення релевантних елементів, придатних для адаптації без механічного копіювання зовнішніх форм. Така інтерпретація сприяє формуванню більш виваженого уявлення про потенційні траєкторії розвитку взаємодії між публічною владою та організованими сегментами громадянського суспільства в українських умовах.

Таблиця 1. Типологія моделей взаємодії громадянського суспільства та держави в європейських країнах

Модель взаємодії держави та громадянського суспільства	Характерні інституційні ознаки та приклади європейських країн	Аналітична релевантність для української практики
Континентально-корпоратистська	Інституціоналізоване представництво соціальних інтересів через профспілки та галузеві асоціації, залучені до нормотворчих процесів на рівні міністерств і спеціалізованих рад, як у Федеративній Республіці Німеччина	Можливість формалізації соціального діалогу шляхом посилення ролі професійних об'єднань за умови збереження їхньої організаційної автономії
Скандинавська партисипативна	Систематичне залучення громадських організацій до підготовки та експертизи політичних рішень, закріплене у процедурних регламентах публічного управління Швеції та Данії	Доцільність упровадження обов'язкових консультаційних механізмів із чітко визначеними строками та наслідками для суб'єктів владних повноважень
Англосаксонська плюралістична	Контрактна взаємодія між державою та неурядовими структурами, які виконують публічні функції на конкурентних засадах, що є типовим для Великої Британії	Перспектива розвитку соціального замовлення та делегування окремих сервісних функцій громадським організаціям
Французька централізовано-консультативна	Домінування унітарної держави за наявності дорадчих органів, таких як Економічна, соціальна та екологічна рада, з обмеженим впливом на ухвалення рішень	Усвідомлення ризиків формалізованої участі без реального перерозподілу владних ресурсів
Центрально-Східноєвропейська трансформаційна	Поєднання тристоронніх комісій, локальних громадських рад і неформальних каналів впливу, характерне для Польщі та Чехії	Значущість поетапного закріплення участі в умовах інституційної крихкості та неповної демократичної консолідації

Джерело: власна розробка автора на основі [1]

Осмислення європейських моделей взаємодії громадянського суспільства та публічної влади відкриває для України спектр стратегій, спрямованих на інституційну зрілість і політичну відповідальність, де ключовим стає не механічне запозичення норм, а вибудова власної системи стримувань і взаємних зобов'язань. У державах Західної та Північної Європи домінує принцип субсидіарності, який уможливорює делегування значної частини публічних функцій організованим спільнотам, професійним асоціаціям і неурядовим утворенням, що функціонують у режимі контрактної відповідальності перед суспільством і контролю з боку права. Для українського контексту перспективною видається стратегія нормативної кристалізації участі громадянського сектору у виробленні та імплементації публічних політик, де дорадчі механізми мають перетворитися з декоративних процедур на обов'язкові елементи управлінського циклу [11]. Європейська практика демонструє ефективність змішаних комітетів, соціальних рад і тематичних платформ, у межах яких держава визнає автономію громадянських акторів, водночас підпорядковуючи їх діяльність чітко окресленим стандартам підзвітності та доброчесності.

Окремої уваги потребує стратегія фінансової емансипації громадянського суспільства, адже у більшості країн Європейського Союзу держава застосовує складні моделі співфінансування, податкових стимулів і грантових інструментів, що знижують залежність організацій від ситуативної політичної кон'юнктури. Для України доцільним виглядає впровадження багаторівневих фондів публічної користі, у межах яких ресурси розподіляються за прозорими конкурсними процедурами, підсиленими незалежною експертною оцінкою та постфактум аудитом [12, с. 11-13]. Стратегічним вектором також постає формування культури правового патерналізму нового зразка, де держава не домінує, а координує, артикулюючи правила гри й забезпечуючи їх неухильне дотримання. Європейські моделі засвідчують, що сталий діалог між владою та громадянським суспільством можливий лише за умов високої правосвідомості, розвиненої судової системи та усталених практик адміністративного оскарження, які нейтралізують спокусу політичної інструменталізації громадської активності [13].

Завершальною стратегією для української практики має стати інтелектуалізація взаємодії громадянського суспільства і держави через системне залучення академічного середовища та аналітичних центрів до процесів ухвалення рішень [14]. У європейських країнах подібний симбіоз продукує довготривалі політики, засновані на емпіричних даних і прогностичних моделях, тоді як для України актуальним лишається перехід від реактивних кроків до рефлексивного управління, здатного акумулювати суспільні очікування у формі концептуально вивірених стратегій розвитку.

Висновки. Проведений порівняльний аналіз європейських моделей взаємодії громадянського суспільства та державної влади засвідчує наявність

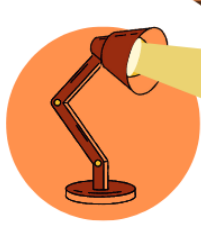

багатовимірних інституційних конфігурацій, у межах яких громадянська участь набуває не декларативного, а нормативно закріпленого та процедурно забезпеченого характеру. У країнах Західної та Північної Європи простежується стійка кореляція між рівнем автономії громадських об'єднань, розвиненістю консультативно-партисипативних механізмів і здатністю публічної адміністрації до саморефлексивного коригування управлінських практик. Така взаємодія ґрунтується на принципах субсидіарності, горизонтальної координації та взаємної відповідальності, що в сукупності формує середовище довіри й знижує ризики політичного відчуження населення. Українська практика взаємодії держави й громадянського суспільства, попри помітну динаміку інституціоналізації після демократичних трансформацій, усе ще характеризується фрагментарністю, асиметрією впливів та домінуванням ситуативних форм залучення громадськості. Запозичення європейського досвіду потребує не механічної імплементації окремих інструментів, а глибинної адаптації управлінської культури, правозастосовних підходів і моделей політичної комунікації. Особливої ваги набуває питання перетворення громадянських інституцій з реактивних суб'єктів публічного процесу на повноцінних співтворців політики, спроможних здійснювати експертний супровід, моніторинг та стратегічне прогнозування.

Узагальнення європейського досвіду взаємодії громадянського суспільства та держави дозволяє сформулювати для України висновок про необхідність цілеспрямованого переходу від фрагментарних і ситуативних форм залучення громадянських акторів до системної моделі партнерства, заснованої на правовій визначеності, фінансовій автономії та інтелектуальній рефлексивності публічної політики. Перспективи вдосконалення української практики пов'язані з утвердженням культури взаємної відповідальності, у межах якої держава визнає організоване громадянське суспільство рівноправним учасником стратегічного управління, а громадянський сектор приймає на себе зобов'язання діяти відповідно до високих стандартів професійності, підзвітності та довгострокового суспільного інтересу.

Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямі вбачаються у міждисциплінарному осмисленні взаємодії громадянського суспільства та держави з урахуванням правових, соціокультурних і політико-психологічних детермінант. Доцільним є поглиблений аналіз неформальних практик участі, ролі цифрових платформ у трансформації публічного діалогу, а також впливу кризових станів на перерозподіл повноважень між владними та невладними акторами. Такий дослідницький вектор здатен забезпечити концептуальне підґрунтя для формування в Україні більш зрілої, рефлексивної та структурно стійкої моделі взаємодії, орієнтованої на довготривалу демократичну консолідацію.

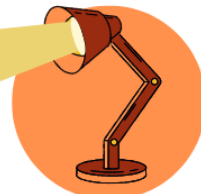
Література:

1. Trägårdh L. *State and civil society in Northern Europe: the Swedish model reconsidered*. New York : Berghahn Books, 2022. 280 p.
2. Kohler-Koch B. The three worlds of European civil society—What role for civil society for what kind of Europe? *Policy and Society*. 2009. Vol. 28, no. 1. P. 47–57.
3. Finke B. Civil society participation in EU governance. *Living Reviews in European Governance*. 2007. № 7(2). https://web.archive.org/web/20180721140624id_/http://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2011/2479/pdf/lreg_2007_2Color.pdf
4. Roman M., Fellnhof K. Facilitating the participation of civil society in regional planning: Implementing quadruple helix model in Finnish regions. *Land Use Policy*. 2022. Vol. 112. P. 1–11. DOI: 10.1016/j.landusepol.2021.105864.
5. Likarchuk N., Andrieieva O., Likarchuk D., Bernatskyi A. Impression marketing as a tool for building emotional connections in the public administration sphere. *Studies in Media and Communication*. 2022. № 10 (1). P. 9–16.
6. Acemoglu D., Robinson J. A. Weak, despotic, or inclusive? How state type emerges from state versus civil society competition. *American Political Science Review*. 2023. Vol. 117, no. 2. P. 407–420.
7. Zarembo K., Martin E. Civil society and sense of community in Ukraine: from dormancy to action. *European Societies*. 2024. Vol. 26, no. 2. P. 203–229.
8. Hutter S., Weisskircher M. New contentious politics. Civil society, social movements, and the polarisation of German politics. *German Politics*. 2023. Vol. 32, no. 3. P. 403–419.
9. Carayannis E. G., Morawska-Jancelewicz J. The futures of Europe: Society 5.0 and Industry 5.0 as driving forces of future universities. *Journal of the Knowledge Economy*. 2022. Vol. 13, no. 4. P. 3445–3471.
10. Gyórfy D. The middle-income trap in Central and Eastern Europe in the 2010s: institutions and divergent growth models. *Comparative European Politics*. 2022. Vol. 20, no. 1. P. 90–113.
11. Мельник І. Моделі взаємодії влади та громадянського суспільства в країнах Європейського Союзу. *Економіка та суспільство*. 2024. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4456>
12. Герасименко О. Інституційні механізми взаємодії громадянського суспільства і держави: спроба структуризації. *Аспекти публічного управління*. 2023. Т. 11, № 3. С. 6–17.
13. Karsim A. Adaptation of European models of public administration to the conditions of post-war Ukraine: challenges and prospects. *Public Management and Policy*. 2025. Vol. 5, no. 9. <https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap/article/view/235>
14. Maksymchuk O. V. Transformation of civil society in Ukraine in the context of European integration. *Materials of the Conference*. 2025. [Electronic resource]. Available at: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/17646/1/Матеріали%20конф.%20-%20ЗБІРНИК%20-%202029.09-1.pdf#page=33>

References:

1. Trägårdh, L. (2022). *State and civil society in Northern Europe: The Swedish model reconsidered*. New York, NY: Berghahn Books. [in English]
2. Kohler-Koch, B. (2009). The three worlds of European civil society—What role for civil society for what kind of Europe? *Policy and Society*, 28(1), 47–57. [in English]
3. Finke, B. (2007). Civil society participation in EU governance. *Living Reviews in European Governance*, 7(2). https://web.archive.org/web/20180721140624id_/http://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2011/2479/pdf/lreg_2007_2Color.pdf [in English]

4. Roman, M., & Fellnhofner, K. (2022). Facilitating the participation of civil society in regional planning: Implementing quadruple helix model in Finnish regions. *Land Use Policy*, 112, 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2021.105864> [in English]
5. Likarchuk, N., Andriieva, O., Likarchuk, D., & Bernatskyi, A. (2022). Impression marketing as a tool for building emotional connections in the public administration sphere. *Studies in Media and Communication*, 10(1), 9–16. [in English]
6. Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2023). Weak, despotic, or inclusive? How state type emerges from state versus civil society competition. *American Political Science Review*, 117(2), 407–420. [in English]
7. Zarembo, K., & Martin, E. (2024). Civil society and sense of community in Ukraine: From dormancy to action. *European Societies*, 26(2), 203–229. [in English]
8. Hutter, S., & Weisskircher, M. (2023). New contentious politics: Civil society, social movements, and the polarisation of German politics. *German Politics*, 32(3), 403–419. [in English]
9. Carayannis, E. G., & Morawska-Jancelewicz, J. (2022). The futures of Europe: Society 5.0 and Industry 5.0 as driving forces of future universities. *Journal of the Knowledge Economy*, 13(4), 3445–3471. [in English]
10. Györffy, D. (2022). The middle-income trap in Central and Eastern Europe in the 2010s: Institutions and divergent growth models. *Comparative European Politics*, 20(1), 90–113. [in English]
11. Melnyk, I. (2024). Modeli vzaiemodii vlady ta hromadianskoho suspilstva v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu [Models of interaction between authorities and civil society in the countries of the European Union]. *Ekonomika ta suspilstvo*. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4456> [in Ukrainian]
12. Herasymenko, O. (2023). Instytutsiini mekhanizmy vzaiemodii hromadianskoho suspilstva i derzhavy: Sproba strukturyzatsii [Institutional mechanisms of interaction between civil society and the state: An attempt at structuring]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, 11(3), 6–17. [in Ukrainian]
13. Karsim, A. (2025). Adaptation of European models of public administration to the conditions of post-war Ukraine: Challenges and prospects. *Public Management and Policy*, 5(9). <https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap/article/view/235> [in English]
14. Maksymchuk, O. V. (2025). Transformation of civil society in Ukraine in the context of European integration. In *Materials of the Conference* [Electronic resource]. Retrieved from <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/17646/1/> [in English]

